RISE RIKOSSEURAAMUSLAITOS

Pääjohtaja Arto Kujala 3.10.2022

Eduskunnan lakivaliokunta

Henkilöstövajeesta aiheutuvat toiminnalliset haitat Rikosseuraamuslaitoksen toimintaan ja toimenpide- ehdotuksia alalle rekrytoitavan koulutetun henkilökunnan lisäämiseksi

Rikosseuraamuslaitoksen henkilöstön määrää on vähennetty tuottavuus- ja sopeuttamisohjelmien seurauksena merkittävästi viimeisen 15 vuoden aikana. Yhteensä noin 530 henkilötyövuoden vähennys perustehtäviin kohdistettuna on heikentänyt oleellisesti Rikosseuraamuslaitoksen mahdollisuuksia suoriutua lakisääteisestä perustehtävästään. Kun henkilökuntaa on liian vähän, ei sellin ulkopuolista toimintaa pystytä järjestämään tarpeeksi, mikä puolestaan vähentää rikosten uusimiseen vaikuttamista ja heikentää Risen yhteiskunnalle tuottamaa turvallisuutta ja vaikuttavuutta.

Tavoitteeksi on asetettu, että vangeille kyettäisiin järjestämään viikottain noin 35 tuntia sellin ulkopuolista aikaa. Erillään pidettäville vangeille on Eurooppalaisten vankeinhoitosääntöjen mukaan tarjottava mielekästä kanssakäymistä ihmisten kanssa vähintään kaksi tuntia päivässä. Kotimaiset laillisuusvalvojat sekä CPT ovat toistuvasti huomauttaneet Rikosseuraamuslaitosta sellin ulkopuolisen ajan sekä aktiivisen vaikuttavan toiminnan vähyydestä. Huomautukset ovat aiheellisia, mutta nykyisellä henkilöstömäärällä Rikosseuraamuslaitos ei kykene sellin ulkopuolista aikaa lisäämään aiheuttamatta samalla ilmeisiä valvonnan puutteista johtuvia turvallisuusongelmia.

Suomalainen ja pohjoismainen vankilaturvallisuusajattelu perustuu dynaamisen turvallisuuden käsitteelle. Dynaamisella turvallisuudella tarkoitetaan ei-fyysisin keinoin rakennettavaa luottamusta ja turvallisuutta. Dynaaminen turvallisuus syntyy valvontahenkilökunnan ja vankien välisessä suunnitelmallisessa ja tavoitteellisessa vuorovaikutuksessa, jota kutsutaan myös lähityöksi. Henkilöstövajeen vuoksi valvontahenkilöstö ei pysty tekemään lähityötä osastoilla siten kuin kaikille turvallinen ja vaikuttava toimintatapa edellyttäisi, mikä aiheuttaa laitoksissa ilmapiirin kiristymistä sekä vankien kesken että suhteessa henkilökuntaan. Henkilökunnan yksintyöskentely on lisääntynyt, mikä muodostaa ilmeisen turvallisuusriskin.

Rikosseuraamuslaitoksessa keväällä 2022 uhka- ja väkivaltatilanteista tehdyn selvityksen mukaan useassa uhka- ja väkivaltatilanteessa virkamiehellä on ollut alle vuosi rikosseuraamusalan työkokemusta, joissain tapauksissa jopa alle kuukausi. Lisäksi valvontahenkilöstö on joutunut väkivallan tai sen uhan kohteeksi työskennellessään yksin. Tehdyssä selvityksessä tarkasteluajanjaksona oli 1.1.2021-30.4.2022. Tuona ajanjaksona henkilökuntaan kohdistuvia väkivaltatilanteita oli 16, joista kolme tapahtui yksintyöskentelytilanteessa. Näiden lisäksi asiakastietojärjestelmään on kirjattu muutama tapaus, joista ei uhkailmoitusta ole tehty, mutta joissa virkamieheen kohdistunut vakava väkivallan uhka muodostui työskenneltäessä yksin.

Hieman yleistäen voi todeta, että turvallisuusriskejä syntyy väistämättä, kun vankiloiden laitosarkea joudutaan pyörittämään liian pienellä henkilöstömäärällä sekä liian usein myös kouluttamattoman henkilökunnan voimin. Henkilökuntavajeesta johtuen myös saattovartiointitehtävistä voi muodostua riskitilanteita. Tehostetun valvonnan osastojen osalta on päätetty, että yksintyöskentelyä vältetään.

Osoite
Lintulahdenkatu 5
00530 Helsinki

Puhelin
029 568 8500

Faksi
029 566 5440

Sähköpostiosoite
kirjaamo.rise@om.fi

Www-osoite
rikosseuraamus.fi
vankilatuote.fi

RISE RIKOSSEURAAMUSLAITOS

Pääjohtaja Arto Kujala 3.10.2022

Tavoitteesta on aika ajoin jouduttu kuitenkin poikkeamaan, koska henkilökuntaa on ollut riittämättömästi.

Fyysisen väkivallan uhan lisäksi henkilökunnan vähäisyys sekä pula koulutetuista työntekijöistä heikentää henkilöstön kokemaa työssäviihtymistä, yleistä jaksamista ja lisää psykososiaalista kuormitusta mm. työmäärän ja turvallisuudentunteen heikentymisen vuoksi. Uusi asiakastietojärjestelmä on myös kaikkeen toimintaan vaikuttava merkittävä väliaikainen kuormittavuustekijä. Samaan aikaan asiakaskunnan moninainen vaativuus ja kasvavat tarpeet lisäävät työn haastavuutta. Henkilöstön kuormittuneisuus lisää sairauspoissaoloja, mikä puolestaan vaikeuttaa toiminnan järjestämistä. Rikosseuraamuslaitoksessa saurauspoissaolojen määrä on merkittävästi suurempi kuin valtionhallinnossa keskimäärin.

Rikosseuraamuslaitoksessa on pulaa erityisesti koulutetusta valvontahenkilökunnasta. Viimeisten vuosien aikana vankiloissa, eri puolilla Suomea, on ollut täyttämättä useita vartijan virkoja, koska niitä ei ole saatu täytettyä kelpoisuusehdot täyttävien hakijoiden puuttuessa. Rekrytointivaikeudet eivät rajoitu harvaan asutuille alueille, vaan ovat arkipäivää myös kasvukeskuksissa. Hajanainen vankilaverkosto sitoo henkilökuntaa epätarkoituksenmukaisesti ja hankaloittaa henkilöstön riittävyyttä.

Rikosseuraamuslaitoksessa on arvioitu, että lisähenkilökuntaa tarvittaisiin noin 300 henkilötyövuotta seuraavan hallituskauden aikana vuoteen 2026 mennessä. Rikosseuraamuslaitoksen valvontahenkilökunnan määrän lisääminen edellyttää myös koulutettavien määrän nostamista.

Rikosseuraamusalan koulutuskeskus (RSKK) on lisännyt peruskoulutuksen aloituspaikkoja merkittävästi vuodesta 2022 alkaen. Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksessa tutkinnon suorittamisen voi aloittaa kahdesti vuodessa. Aloituspaikkojen määrä on nostettu yhteensä 120 opiskelijaan vuodessa tämän ja seuraavien vuosien aikana. Vuonna 2023 on tarkoitus käynnistää rikosseuraamusalan oppisopimuskoulutuspilotti vankiloiden, Ylä-Savon ammattiopiston ja RSKK:n yhteistyönä. Yksinomaan RSKK:n aloituspaikkoja lisäämällä ei saada tarvittavaa määrää kelpoisuusehdot täyttävää henkilökuntaa ainakaan riittävän nopealla aikataululla. Esimerkiksi syksyllä 2022 ei kaikkia aloituspaikkoja saatu täytettyä.

Rikosseuraamuslaitoksen rakenneuudistuksen seuraava vaihe käynnistetään ensi vuoden puolella. Uudistuksessa on tarkoitus paneutua tarkemmin syyskuun alussa perustettujen rikosseuraamuskeskusten tehtäviin ja henkilöstörakenteeseen. Uudistuksen osana on tarkoitus laatia tarkempi suunnitelma siitä, minkälaista henkilökuntaa, osaamista ja minkätasoista koulutusta rangaistusten täytäntöönpanotehtävissä tulevaisuudessa tarvitaan. Uudistuksessa tultaneen avaamaan myös Rikosseuraamuslaitoksen koulutuskeskuksen erityislainsäädäntö, mikä antaa mahdollisuuden tarkastella valvontahenkilökunnan koulutuksen järjestämistä myös RSKK:n ulkopuolella muiden oppilaitosten toimesta. Koulutuksen järjestämisvastuun laajentaminen muihin oppilaitoksiin voisi helpottaa Rikosseuraamuslaitoksen valvontatehtäviin koulutettavien määrän nostamista.

Vankilahenkilökunta suorittaa tärkeää julkista tehtävää. Rekrytoinnin, koulutuksen ja työolojen tulee aidosti tukea henkilökunnan mahdollisuutta toteuttaa korkeatasoista ja vaikuttavaa rikosseuraamusalan työtä.

Osoite
Lintulahdenkatu 5
00530 Helsinki

Puhelin
029 568 8500

Faksi
029 566 5440

Sähköpostiosoite
kirjaamo.rise@om.fi

Www-osoite
rikosseuraamus.fi
vankilatuote.fi